

La pesadilla de Darwin

Darwin's Nightmare, Hubert Sauper, 2004

La història oculta darrera d'un filet de peix

Un documental d'horror

Has menjat perca del Nil, últimament? Doncs pot ser que siguis un dels protagonistes d'aquest documental. No és una possibilitat remota. Segons dades de l'ONG *No et mengis el món*, a Mercabarna es van vendre 2 milions de quilos d'aquest peix, l'any passat. Si no ho has fet, no importa; amb tota seguretat aquest film assolirà el seu objectiu: fer-te sentir culpable, o més aviat, en termes políticament correctes, «fer-te conscient» de la realitat. *La pesadilla de Darwin*, tal i com amenaça el títol, és una història d'horror, però d'aquestes que esdevenen tots els dies, sense necessitat d'artificis, «perquè així està el món», llàstima, «és el que hi ha»; exactament això semblen dir els rostres desesperançats que desfilen al llarg del documental. I no obstant això el més terrorífic no és allò que veiem en pantalla, sinó la

intuïció d'allò que representa: el nostre fracàs com a civilització, la nostra obscenitat com a societat.

Aquesta història té el seu origen en la dècada dels 60, al llac Victòria –la superfície del qual, curiosament, té el doble de la mida de Catalunya–, quan, per algun fosc i inexplicable experiment científic, es va introduir una espècie de peix aliena: la perca del Nil. Fins aleshores, en aquest llac hi havia més de tres-centes espècies diferents. En els quaranta anys transcorreguts la perca ha provocat l'extinció d'almenys dues-centes espècies. No obstant això, no tot són notícies dolentes: la perca és un peix molt apreciat pels consumidors europeus, cosa que va generar la floració d'una indústria en la regió. Aquest és el punt de partida de Sauper, però, desgraciadament, no és l'únic tema del film. La seva investigació, centrada en el

poble de Mwanza, a Tanzània, obre poc a poc una caixa de Pandora de l'horror: prostitució, SIDA, marginació, tràfic d'armament i fam. Sí, fam, per una d'aquestes paradoxes absurdes de la globalització, els habitants de la regió no consumeixen el peix que captura i processa la indústria, netament exportadora, sinó que han de conformar-se amb els caps i els esquelets dels peixos: les deixalles que els consumidors europeus rebutgen.

Els testimonis dels personatges –pescadors, prostitutes, pilots d'avió, nens del carrer, funcionaris– resulten eloqüents no pel seu caràcter explícit, sinó per la seva honestat, en alguns casos gairebé brutal. (Es troba a faltar que, en lloc d'utilitzar l'anglès, s'hagués donat la llibertat a cadascú de parlar en la seva llengua materna. Alguns dels testimonis semblen quedar-se curts

degut a problemes de comunicació.) Resulta escruixidora, pel seu cinisme, l'aparició d'un funcionari que increpa els assistents a una reunió dient que del que es tracta és de vendre peix, només d'això. Aquesta mateixa brutalitat es desprèn de les imatges del film, imatges dures, contrastants –la prostituta que canta aparentment contenta, els nens que es colpegen per un grapat d'arròs– que mostren el que molts no volen veure.

Com a teló de fons, com a imatge que serveix perfectament de metàfora de les relacions entre els països del primer món i els països pobres, els avions sobrevolen el llac: naus que arriben amb carregaments misteriosos i parteixen atipades de peix. En aquest sentit, el propi Sauper ha declarat: «És increïble que en qualsevol lloc on es descobreix alguna matèria primera, els habitants de les comunitats locals moren en la misèria, els seus fills es converteixen en soldats i les seves filles en serventes o prostitutes. Escoltar una vegada i una altra les mateixes històries em posa malalt. Després de centenars d'anys d'esclavitud i colonialisme a Àfrica, la globalització dels mercats africans és la tercera i més anihiladora forma d'humiliació per a la gent d'aquest continent.» I és que el pitjor és que aquest documental

és tot just un botó de mostra del que està succeint en el nostre temps: «Podria haver fet la mateixa pel·lícula a Sierra Leona, només que en lloc de peix es tractaria de diamants, o a Hondures, amb els plàtans, i a Líbia, Nigèria o Angola, amb petroli.»

El film, entre altres premis, ha estat guardonat com a millor documental europeu del 2004 i va ser nominat a l'Òscar al millor documental del 2005. Recentment, s'ha exhibit una altra obra amb la qual *La pesadilla de Darwin* té més d'un paral·lelisme: *El jardinero fiel*, que denuncia la situació dels portadors de VIH a Kenya, que manquen d'assistència mèdica i són utilitzats com a conillets d'índies per a la prova de nous medicaments. Ambdós escenaris, amb el panorama de misèria i desemparament són terriblement similars.

Hubert Sauper, a la manera del millor Kapuscinsky (resulta inevitable la comparació amb *Ébano*, el llibre de cròniques d'Àfrica del periodista polonès), trama un relat íntim, proper, que desemmascara la realitat darrera de les xifres, la veritat sota les bones intencions.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Hubert Sauper.

Guió: Hubert Sauper.

Producció: Barbara Albert, Martin Gschlacht, Edouard Mauriat, Hubert Sauper, Antonin Svoboda i Hubert Toint.

Fotografia: Hubert Sauper.

Nacionalitat: França, Bèlgica, Àustria, Canadà, Finlàndia i Suècia.

Any: 2004

Durada: 107 min.

Filmografia

2001

Seules avec nos histoires

1997

Kisangany Diary

1994

Also schlafwandle ich am hellichten Tage

1993

Ich habe die angenehme Aufgabe

1990

Blasi, Der

1990

Piraten in Österreich

1989

Era Max

1988

Wer fürchtet sich vorm schwarzen Mann